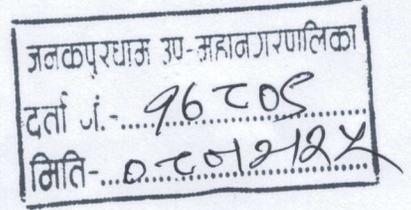

महालेखापरीक्षकको कार्यालय Office of the Auditor General

बबरमहल/अनामनगर, काठमाण्डौ, नेपाल
Babarmahal / Anamnagar, Kathmandu, Nepal

पत्र संख्या: २०६९/८०
च.नं.: ११०

मिति: २०७९।१२।२९

विषय: विशेष लेखापरीक्षण प्रतिवेदन ।

✓ श्री प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतज्यू,
जनकपुरधाम उपमहानगरपालिका ।

महालेखापरीक्षकको कार्यालयको लेखापरीक्षण योजना अनुसार प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहहरूले सम्पादन गरेको विषयको विशेष लेखापरीक्षण गर्ने कार्य अनुरूप त्यस उपमहानगरपालिकाले विगत ५ वर्षमा सम्पादन गरेको मुख्य मुख्य कार्यमा गरेको खर्च, भएको उपलब्धी तथा बेरुजू फछ्यौट एवं भविष्यमा गर्नुपर्ने सुधार समेतलाई समेटेर तयार गरिएको प्रतिवेदनको १ (एक) कपी यसैसाथ उपलब्ध गराइएको छ । सो प्रतिवेदनमा सुधार गर्नुपर्ने देखिएका ब्यहोराहरू तहाँबाट कार्यान्वयन गरी सोको जानकारी यस कार्यालयमा उपलब्ध गराई दिनुहुन निर्देशानुसार अनुरोध छ ।

(पद्म प्रसाद आचार्य)
नायव महालेखापरीक्षक

श्री श्री. श्री.
शावन्विष्णु शर्मा
जासुदी जराडा हुता

जनकपुरधाम उप-महानगरपालिकाको पाँच वर्षको कार्यसम्पादन अवस्था

विशेष लेखापरीक्षण प्रतिवेदन, २०७९

परिच्छेद - १

पृष्ठभूमि

१. परिचय - स्थानीय नेतृत्वको विकास गर्दै स्थानीय शासन पद्धतिलाई सुदृढ गरी विधायिकी, कार्यकारीणी र न्यायीक अभ्यासलाई संस्थागत गर्ने उद्देश्यले जनकपुरधाम उप-महानगरपालिकाको स्थापना भएको हो। स्थानीय सरकारले सञ्चालन गर्ने कार्यमा सहकारिता, सह-अस्तित्व र समन्वयलाई प्रवर्द्धन गर्नु र स्थानीय सरकारका काममा जनसहभागिता, उत्तरदायित्व, पारदर्शीता सुनिश्चित गरी नागरिकलाई गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्नु महानगरपालिकाको उद्देश्य रहेको छ। यस अन्तर्गत २५ वडा, नगरप्रमुख, उपप्रमुख, वडा अध्यक्ष समेत १३१ जना सभा सदस्य, ९९.९७ वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफल तथा २०७८ सालको जनगणना अनुसार १ लाख ७३ हजार ९२४ जनसंख्या रहेको छ।
२. संगठन संरचना - नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ तथा उप-महानगरपालिकाले गरेको संगठन व्यवस्थापन सर्वेक्षण बमोजिम हाल उप-महानगरपालिकाको संगठनात्मक संरचना अनुसार निम्नानुसारको लगायत ८ वटा महाशाखा ३१ वटा विषयगत शाखा ४ इकाई विभिन्न समितिबाट कार्यसम्पादन भइरहेका छन्।
३. पन्ध्रौं योजनामा भएको व्यवस्था - स्थानीय तहको वित्तीय तथा प्रशासनिक स्वायत्तता, समावेशी सहभागिता, साधन स्रोतमा बढोत्तरी, सेवा प्रदायक निकाय र आम नागरिक बीचको सम्बन्ध, लोकतान्त्रिक शासन प्रणाली, निजी क्षेत्रको सहकार्य, खुला सामाजिक परिवेश तथा अन्तरतह साझेदारी मार्फत स्थानीय तहको सेवा प्रवाह व्यवस्थित गर्ने उद्देश्यले योजनामा उल्लेखित स्थानीय निकाय सम्बन्धी रणनीति निम्न छन् :
 - आफ्नो क्षेत्रको विकासको लागि एक-आपसमा समन्वय तथा सहकार्य गर्दै प्रतिस्पर्धात्मक हुन सबै स्थानीय तहलाई उत्प्रेरित गर्ने।
 - सरकारका काम कारबाही पारदर्शी तथा प्रभावकारी बनाउन सांगठनिक, कानूनी, प्रणालीगत तथा व्यवहारगत सुधार गर्ने।
 - तीन तहको सरकार बीचको समन्वय अभिवृद्धि गरी विकास निर्माण, सेवाप्रवाह तथा जनतासँग प्रत्यक्ष सरोकारका विषयलाई प्रभावकारी बनाउने।
 - आ-आफ्नो तहको विकास र सुशासन अभिवृद्धि गर्नको लागि सरकारहरूबीच प्रतिस्पर्धात्मक वातावरण सिर्जना गर्ने।
 - स्थानीय तहमा उपलब्ध स्रोत साधनको पहिचान गरी सोको महत्तम उपयोग हुनेगरी योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरिने।
 - स्थानीय तह आफैमा आत्मनिर्भर हुन सक्ने गरी संविधानको दायराभित्र रही राजस्वको परिमाण वृद्धि गर्ने।
 - स्थानीय तहमा कर्मचारी समायोजन, पदपूर्ति, क्षमता अभिवृद्धि सम्बन्धी तालिम तथा अन्य आवश्यक कार्यक्रमका सञ्चालन गर्ने।
 - स्थानीय तहका विकास निर्माणका कार्य सञ्चालन गर्दा पारदर्शीता, जवाफदेहिता र मितव्ययिता सुनिश्चितता गर्ने।

2/24

विशेष लेखापरीक्षण प्रतिवेदन, जनकपुरधाम उप-महानगरपालिका

- स्थानीय तहको बजेटको निश्चित हिस्सा मानवपुँजी निर्माणमा खर्च गर्ने व्यवस्था गर्ने ।
- स्थानीय तहलाई संवैधानिक अधिकारको पूर्ण कार्यान्वयन गर्न सक्ने गरी सक्षम बनाउन आवश्यक नीति र कार्यको प्रबन्ध मिलाउने ।
- स्थानीय तहको प्रशासकीय संरचना, सेवा प्रवाह हुने स्थान, क्षमता विकास सम्बन्धी संरचनाहरू निर्माण गरी सेवा प्रवाह प्रभावकारी बनाउने ।

४. कानूनी व्यवस्था - उप-महानगरपालिका सँग सम्बन्धित विद्यमान कानून, कार्यविधि र दिग्दर्शनहरू देहाय अनुसार रहेका छन् :

- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
- अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- स्थानीय तहको वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४
- जनकपुरधाम उप-महानगरपालिकामा कार्यरत कर्मचारीको समायोजन (स्तर वृद्धि) सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बेको ऐन, २०७७
- जनकपुरधाम उप-महानगरपालिकाको सार्वजनिक खरिद नियमावली २०७९
- पदाधिकारी आचार संहिता, २०७५
- करारमा जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५
- उपभोक्ता समिति गठन, परिचालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्यविधि, २०७५
- न्यायीक समितिको मुद्दा फैसला तथा कार्यान्वयन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७८
- सम्पत्ति कर व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७७

उल्लेखित कानूनी व्यवस्थाका अतिरिक्त संघीय, प्रदेश र अन्य स्थानीय कानूनहरू समेत कार्यान्वयनमा रहेका छन् ।

५. कार्य प्रकृया विश्लेषण - उप-महानगरपालिकाले वार्षिक बजेट तर्जुमा गरी सभा समक्ष पेश गरी स्वीकृत भएपछि योजना, नीति, कार्यक्रम कार्यान्वयन, सार्वजनिक सेवा प्रवाह गर्न मातहतका निकायलाई अख्तियारी दिने गरेको छ । योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन भए नभएका सम्बन्धमा नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समेतका कार्यहरू गर्दै आएको छ । प्रचलित कानून अनुसार तोकिएका कार्य जिम्मेवारी पुरा गर्न उप महानगरपालिका अन्तर्गत विभिन्न ८ वटा महाशाखा ३१ वटा विषयगत शाखा र २५ वटा कार्यालय रहेका छन् ।

६. लेखापरीक्षणको औचित्य - नेपालको संविधानको धारा २४१ र लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ बमोजिम संघ प्रदेश र स्थानीय तहका सरकार तथा कार्यालयहरूको नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्यसमेतको आधारमा लेखापरीक्षण गर्ने व्यवस्था छ । स्थानीय तहले सम्पादन गरेका कार्यहरूको सम्बन्धमा लेखापरीक्षण देखिएका व्यहोराहरू उल्लेख गरी अलग अलग प्रतिवेदन सम्बन्धित स्थानीय तहलाई पेश गर्ने गरिएको छ । स्थानीय तहहरू गठन भई जनप्रतिनिधिहरूले पहिलो ५ वर्षे अवधि पुरा गरिसकेको अवस्थामा उप-महानगरपालिकाको कर्मचारी व्यवस्थापन, कानून निर्माण र विवाद निरूपण, बजेट खर्च, आन्तरिक आय, योजना छनौट र कार्यान्वयन, सहकारी व्यवस्थापन, शैक्षिक गुणस्तर र वित्तीय अनुशासनको पालना लगाएतका पक्षहरूमा उप-महानगरपालिकाको कार्य सम्पादन स्थिति मूल्याङ्कन गरी यो प्रतिवेदन तयार गरिएको छ ।

परिच्छेद - २

लेखापरीक्षणको उद्देश्य, क्षेत्र र पद्धति

७. लेखापरीक्षणको उद्देश्य - उप-महानगरपालिकाको पाँच वर्षको कार्यसम्पादन तथा व्यवस्थापनको अध्ययन, विश्लेषण एवं मूल्याङ्कन गरी देखिएका व्यहोराहरु सुधार गर्न उपयुक्त सुझाव सहितको प्रतिवेदन तयार गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य रहेको छ । यसका लागि लेखापरीक्षण देहायका विषयमा केन्द्रित रहेको छ :
- नीति, ऐन, नियम तर्जुमा र कार्यान्वयनको अवस्था अध्ययन गर्नु,
 - स्रोत व्यवस्थापन तथा उपयोगको अवस्था विश्लेषण गर्नु,
 - योजना छनौट तथा कार्यान्वयनको अवस्था विश्लेषण गर्नु,
 - सेवा प्रवाहको प्रभावकारिताको विश्लेषण गर्नु,
 - अनुदान व्यवस्थापन प्रक्रिया र त्यसको उपयोग स्थितिको अध्ययन गर्नु,
 - सहकारीको व्यवस्थापन र सञ्चालन स्थितिको विश्लेषण गर्नु,
 - बेरुजू फर्स्यौट र सम्परीक्षणको अवस्था विश्लेषण गर्नु,
 - मुख्य कार्यसम्पादन र उपलब्धिको विश्लेषण गर्नु ।
८. लेखापरीक्षणको क्षेत्र - लेखापरीक्षणको लागि आर्थिक वर्ष २०७४।७५ देखि २०७८।७९ सम्म उप-महानगरपालिकाले सम्पादन गरेका कार्यहरुमध्ये प्रमुख रूपमा कर्मचारी व्यवस्थापन, नीति तथा कानून निर्माण, बजेट तथा कार्यक्रम र कार्यान्वयन, आन्तरिक आय, योजना छनौट तथा प्राथमिकीकरण, सहकारी व्यवस्थापन, शैक्षिक गुणस्तर, सेवा प्रवाहस्थिति वित्तिय अनुशासन लगायतका सम्बन्धमा अध्ययन र विश्लेषण गरी प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छ ।
९. लेखापरीक्षण विधि तथा पद्धति - लेखापरीक्षणमा उप-महानगरपालिकाबाट प्राप्त ५ वर्षका सूचना, गत विगत वर्षका लेखापरीक्षण प्रतिवेदनका व्यहोरा तथा उप-महानगरपालिकामा भएको छलफल र अन्तरकृत्याको आधारमा यो प्रतिवेदन तयार गरिएको छ । यस क्रममा कार्यसम्पादन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धमा केही विषयहरुमा समस्यामूलक तथा नतिजामूलक पद्धतिको समेत अवलम्बन गरिएको छ ।
१०. लेखापरीक्षणको सीमा - सङ्कलित सूचनाको विध्वसनीयता, लेखापरीक्षणमा संलग्न जनशक्ति र समयवधि, लेखापरीक्षणमा प्रयोग गरिएको स्रोत साधन, प्राप्त सूचनाको अपूर्णता र उप-महानगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७५।७६ को लेखापरीक्षण नभएको कारण उक्त वर्षको तथ्याङ्क विश्लेषण गर्न नसकिएको जस्ता सीमाहरु रहेका छन् ।

परिच्छेद - ३

लेखापरीक्षणबाट देखिएका व्यहोराहरु

नेपालको संविधान जारी भएपछि जनताको सबैभन्दा नजिकको सरकारको रूपमा स्थानीय तहले कार्य गर्दै आएको छ । संविधान बमोजिम स्थानीय तहले सम्पन्न गर्नुपर्ने कार्य व्यवस्थित गर्न कानून निर्माण र विवाद निरूपण, स्थानीय बासिन्दाको माग र प्राथमिकताका आधारमा योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन, स्थानीयस्तरमा पञ्जिकरण सेवा प्रदान, शिक्षा र स्वास्थ्य सेवा प्रदान, सहकारी व्यवस्थापन, लगायत विषयगत क्षेत्रहरुको अनुगमन र नियमन लगायत स्थानीय जनताको हित संरक्षणका लागि संघीय र प्रदेशसरकारसँग

विशेष लेखापरीक्षण प्रतिवेदन, जनकपुरधाम उप-महानगरपालिका

आवश्यक समन्वय र सहकार्य गर्दै आएको छ । तथापी सबै क्षेत्रको कार्य सम्पादनका सम्बन्धमा थप सुधार गर्नुपर्ने देखिएका व्यहोराहरु देहायबमोजिम रहेका छन् :

११. कर्मचारी संगठन तथा व्यवस्थापन

११.१. उप-महानगरपालिकाले तोकिए अनुसार सेवा प्रवाह गर्न स्वीकृत दरबन्दी अनुसार पदपूर्ती हुनुपर्दछ । उप-महानगरपालिकाले संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षण गरी सातौँ नगरसभाबाट मिति २०७८।३।२१ मा २८० स्थायी र ३०५ करार गरी ५८५ जनाको दरबन्दी स्वीकृत गरेकोमा दरबन्दी अनुसारको पदपूर्ती नभई २०७८।७९ को अन्त्यसम्ममा प्रशासनिक ८७, प्राविधिक १३१ र श्रेणीविहीन ७२ समेत २९० पद रिक्त रहेको छ । उप-महानगरपालिकाको विगत ५ वर्षको स्वीकृत दरबन्दी र पदपूर्तिको अवस्था निम्नअनुसार रहेको छ:

आर्थिक वर्ष	दरबन्दी स्वीकृत	पदपूर्ति			दरबन्दीको तुलनामा रिक्त प्रतिशत
		स्थायी	करार	रिक्त	
२०७४।७५	३८६	२३१	४५	११०	२८.५
२०७५।७६	३८६	२१८	४५	१२३	३१.८
२०७६।७७	३८६	२०६	४५	१३५	३४.९
२०७७।७८	५८५	१३२	१७५	२७८	४७.५
२०७८।७९	५८५	१२०	१७५	२९०	४९.६

विगत पाँच वर्षमा स्वीकृत दरबन्दीको तुलनामा रिक्त पद प्रतिशत बढदो क्रममा छ । सेवा प्रवाहसंग प्रत्यक्ष सम्बन्धित पद रिक्त हुँदा सेवा प्रवाहमा असर पर्ने देखिएकोले रिक्त पदहरु समयमै पदपूर्ति हुनुपर्दछ ।

११.२. उप-महानगरपालिकामा आर्थिक वर्ष २०७४।७५ देखि २०७८।७९ सम्म स्वीकृत दरबन्दी अनुसारको रा.प.प्रथम श्रेणीको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत २०७५।७६ मा ६ महिना र २०७८।७९ मा ९ महिना मात्र कार्यरत रहेको र बाँकी अवधिमा रा.प.द्वितीय श्रेणीको उप-सचिव मार्फत कार्यसञ्चालन गरेको देखियो । यसरी रा.प.द्वितीय श्रेणीको प्रशासकीय अधिकृत समेत यो अवधिमा ७ जना फेरबदल भएको पाइयो । स्वीकृत दरबन्दीको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत लामो समयसम्म रिक्त रहने र निमित्त प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत समेत छोटो छोटोसमयमा फेरबदल भईरहने अवस्थाले उप-महानगरपालिकाको योजना कार्यान्वयन, संस्थागत स्मरण र अन्य लक्ष्य प्राप्तिसमा पार्न सक्ने सम्भावित असरतर्फ सम्बन्धित निकायले ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

१२. कानून निर्माण - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ अनुसार स्थानीय तहहरुले आफ्नो अधिकारक्षेत्र भित्रका विषयमा ऐन तथा सोको अधिनमा रही नियम, निर्देशिका, कार्यविधि र मापदण्ड बनाउनुपर्नेमा उप-महानगरपालिकाले तोकिएको कार्यसम्पादन गर्न ५ वर्षको अवधिमा ३४ ऐन ४ नियम र ६६ कार्यविधि तर्जुमा गरेको छ । तर उप-महानगरपालिका गठन भई ५ वर्षको पहिलो कार्यकाल पूरा भई सकेको अवस्थामा यस उप-महानगरपालिकाबाट सम्पादन गर्ने क्रियाकलापलाई व्यवस्थित गर्न सहकारी ऐन, आधारभूत स्वास्थ्य तथा सरसफाई सम्बन्धी ऐन, नियम, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली, आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्बन्धी कार्यविधि, सार्वजनिक सेवा प्रवर्धन सम्बन्धी कार्यविधि जस्ता कार्यविधि निर्माण गर्न नसक्दा उप-महानगरपालिकाले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरु प्रभावित हुन गएको छ । उल्लिखित कानून तयार गर्न नसक्नुमा उप-महानगरपालिकाले दक्ष कर्मचारीहरुको अभाव, स्रोत साधनको अभाव लगायतका कारणहरु

विशेष लेखापरीक्षण प्रतिवेदन, जनकपुरधाम उप-महानगरपालिका

उल्लेख गरेको छ । उप-महानगरपालिकाको आफ्नो नियमित कार्य सम्पादनका लागि निर्माण गर्न बाँकी कानूनहरु पहिचान तथा निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

१३. बजेट तथा चालु खर्च - उप-महानगरपालिकामा वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट नगर सभाबाट स्वीकृत गरी बजेट विनियोजन गरिएको हुन्छ । उप-महानगरपालिकाको विगत ५ वर्षको बजेट र चालु खर्चको अवस्था देहायबमोजिम रहेको छ :

(रु.हजारमा)

क्र.स.	आर्थिक वर्ष	बजेट	चालु खर्च	बजेटको तुलनामा चालु खर्चको प्रतिशत
१	२०७४।७५	१७४५१४०	१०५१२४५	६०.२४
२	२०७५।७६	१९८६३२५	८९९२२१	४५.२७
३	२०७६।७७	१३५०१७५	५८०५२५	४२.९९
४	२०७७।७८	१७१८३१०	८५५४९५	४९.७८
५	२०७८।७९	१६३३८९०	८१२११०	४९.७०
	जम्मा:	८४३३८४०	४१९८५९६	४९.७८

उपरोक्त विवरण अनुसार उप-महानगरपालिकाको विगत ५ वर्षको जम्मा बजेट रु.८ अर्ब ४३ करोड ३८ लाख रहेकोमा रु.४ अर्ब १९ करोड ८६ लाख चालु खर्च भएको छ । उक्त खर्च कुल बजेटको तुलनामा ४९.७८ प्रतिशत हुन आउँछ ।

१४. बजेट तथा पूँजीगत खर्च - पालिकाको परिषदबाट विभिन्न कार्यक्रमहरु निर्धारण गरी वार्षिक बजेट विनियोजन गर्ने व्यवस्था छ । उप-महानगरपालिकाको विगत ५ वर्षको बजेट र पूँजीगत खर्चको अवस्था देहायबमोजिम रहेको छ:

(रु.हजारमा)

क्र.स.	आर्थिक वर्ष	बजेट	पूँजीगत खर्च	बजेटको तुलनामा पूँजीगत खर्चको प्रतिशत
१	२०७४।७५	१७४५१४०	२५१६८९	१४.४२
२	२०७५।७६	१९८६३२५	४६१४११	२३.२३
३	२०७६।७७	१३५०१७५	२९४४८७	२१.८२
४	२०७७।७८	१७१८३१०	४०४२८८	२३.५२
५	२०७८।७९	१६३३८९०	३५०५७२	२१.४५
	जम्मा:	८४३३८४०	१७६२४४७	२०.८९

उपर्युक्त विवरण अनुसार उप-महानगरपालिकाको विगत ५ वर्षको जम्मा बजेट रु.८ अर्ब ४३ करोड ३८ लाख रहेकोमा रु.१ अर्ब ७६ करोड २४ लाख पूँजीगत खर्च भएको छ । उक्त खर्च कुल बजेटको तुलनामा २०.८९ प्रतिशत हुन आउँछ । उप-महानगरपालिकाको पूँजीगत बजेट खर्च गर्ने क्षमतालाई थप सुदृढ बनाई योजना कार्यान्वयन र सञ्चालनलाई प्रभावकारी बनाउनु पर्ने देखिन्छ ।

१५. आन्तरिक आय - उप-महानगरपालिकाबाट प्राप्त विवरण अनुसार विगत ५ वर्षमा आन्तरिक आयको लक्ष्य र प्रगतिको अवस्था देहायबमोजिम रहेको छ:

(Handwritten signature)

विशेष लेखापरीक्षण प्रतिवेदन, जनकपुरधाम उप-महानगरपालिका

(रु. हजारमा)

आर्थिक वर्ष	आन्तरिक आय		लक्ष्य तुलनामा प्रगति प्रतिशत
	अनुमान	प्राप्ति	
२०७४।७५	८६५५१	८५५९०	९८.९
२०७५।७६	९०८९०	१११३२५	१२२.५
२०७६।७७	१२४७६५	९६१४१	७७.१
२०७७।७८	१०८९३०	१२८८१६	११८.३
२०७८।७९	१२७६००	१६०९६९	१२६.२
जम्मा:	५३८७३६	५८२८४१	१०८.६

उल्लिखित विवरण अनुसार ५ वर्षको अवधिमा उप-महानगरपालिकाले आर्थिक वर्ष २०७५।७६ लक्ष्यको तुलनामा सबैभन्दा बढी प्रगतिमा १२२.५ प्रतिशत र आर्थिक वर्ष २०७६।७७ मा सबैभन्दा कम ७७.१ प्रतिशत प्रगति हासिल गरेको छ । त्यसैगरी सो अवधिमा उप-महानगरपालिकाले लक्ष्यको तुलनामा १०८.६ प्रतिशत राजस्व सङ्कलन गरेको देखिन्छ । उक्त आन्तरिक आयमा मालपोतबाट आउने घर जग्गा रजिष्ट्रेशन बापतको आय समेत समावेश गरिएको छ । उप-महानगरपालिकाले आन्तरिक आयको यथार्थपरक अनुमान गरी आन्तरिक आयस्रोतलाई सुदृढ बनाउनु पर्दछ ।

१६. राजस्व प्रशासन - प्राप्त विवरण अनुसार विगत ५ वर्षमा उप-महानगरपालिकाको रु.५८ करोड २८ लाख आन्तरिक आय सङ्कलन गरेको छ । उप-महानगरपालिकाको राजस्व प्रशासनको परीक्षण गर्दा एकिकृत सम्पत्ति कर सङ्कलन गर्ने प्रयोजनका लागि नक्सा शाखा र राजस्व शाखाबीच प्रणालीगत समन्वय नरहेको, निर्माण सम्पन्न भएका धेरै भवनहरूको संरचनाको अद्यावधिक नरहेको, ठूलो भवन संरचना रहेका होटल, निजी विद्यालय, कलेज लगायतले संरचनाको विवरण पेश नगरी सम्पत्ति करको दायरा बाहिर रहेका, करको वास्तविकता र यथार्थता बारे अनुगमन, जाँच र परीक्षण हुने नगरेको, उप-महानगरपालिका भित्रका व्यावसाय अझै करको दायरा बाहिर रहेका, सबै वहालजन्य कारोबार करको दायरामा आउन नसकेको जस्ता समस्याहरू देखिएका छन् ।

उल्लेखित अवस्थामा करको दायरा वृद्धि, भवनको संरचना तथा लगत अद्यावधिक, कर परीक्षण र निर्धारण, अन्तर निकाय/शाखा समन्वय जस्ता कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाई राजस्व प्रशासनको संस्थागत एवं प्रशासनिक सुधार गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

१७. खर्च र आन्तरिक आयको विश्लेषण - उप-महानगरपालिकाको विगत ५ वर्षको अवधिमा संकलित आन्तरिक आय देहायबमोजिम रहेको छ :

आर्थिक वर्ष	उप-महानगरपालिकाको खर्च	आन्तरिक आय	खर्चको तुलनामा आन्तरिक आयको प्रतिशत
२०७४।७५	१३०२९३४	८५५९०	६.५६
२०७५।७६	१३६०६३२	१११३२५	८.१८
२०७६।७७	८७५०१२	९६१४१	१०.९८
२०७७।७८	१२५९७८३	१२८८१६	१०.२२
२०७८।७९	११६२६८२	१६०९६९	१३.८४
जम्मा:	५९६१०४३	५८२८४१	९.७८

विशेष लेखापरीक्षण प्रतिवेदन, जनकपुरधाम उप-महानगरपालिका

उपर्युक्त विवरण अनुसार ५ वर्षमा उप-महानगरपालिकाको जम्मा खर्च रु.५ अर्ब ९६ करोड १० लाख ४३ हजार रहेकोमा सो अवधिमा आन्तरिक आय रु.५८ करोड २८ लाख ४१ हजार सङ्कलन भएको देखिन्छ । सङ्कलित आन्तरिक आय खर्चको तुलनामा ९.७८ प्रतिशत हुन आउँछ । उप-महानगरपालिकाको आन्तरिक आय सङ्कलन क्षमतामा अभिवृद्धि गर्दै संघीय र प्रदेश सरकार प्रतिको निर्भरता घटाउनेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

१८. योजना छनौट, कार्यान्वयन र अनुगमन - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २४ मा आवधिक योजना बनाई लागू गर्नुपर्ने विषय उल्लेख गरेको छ । स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४ दफा ५.२.४ सँग सम्बन्धित अनुसूची ३ मा आयोजना प्राथमिकिकरणका आधारहरू (गरिवी निवारण, उत्पानदमुलक, रोजगारी, लागत सहभागिता, स्थानीय स्रोत र साधन, समावेशी विकास, दीगो र वातावरणीय संरक्षण र भाषिक र सांस्कृतिक विकास)लाई गणना गरी ८० अङ्कभन्दा बढी आउनेलाई पि १ गरी योजनाको प्राथमिकता निर्धारण गरी प्राथमिकता प्राप्त-१ आयोजनामा लगानी गरी आवधिक योजनासँग सामजस्यता गर्नुपर्दछ बजेट अनुसार कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन तयार गर्ने गरेको पाइयो । उप-महानगरपालिकाको आ.ब. २०७८।७९ मा २५ वडाको लागि वडागत र उप-महानगरपालिका स्तरका कुल ५६१ योजनामा बजेट विनियोजन गरेको पाइयो । यसरी योजनाहरूको प्राथमिकिकरणका आधार अङ्क गणना गरी प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा बजेट विनियोजन गरी स-साना टुक्रे आयोजनामा बजेट विनियोजन गर्ने प्रवृत्तिमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ । छनौट भएका योजनामध्ये १८२ योजना कार्यान्वयन भएको पाइएन । नगरसभाले पारित गरेका योजना कार्यान्वयन हुनुपर्दछ ।

कार्यक्रमको नाम	योजना संख्या	५ लाख सम्मका योजना	५लाख देखि १० लाख सम्मका योजना	१० लाख देखि २० लाख सम्मका योजना	२० लाख भन्दा माथिका योजना	शुन्य प्रगति
नगरस्तरीय	२५०	१४२	६१	२९	१८	८९
वडास्तरीय	३११	२४७	५५	८	१	९३

वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम स्वीकृत भई प्रस्ताव गरिएका आयोजनाहरूको कार्ययोजना बनाई कार्यसम्पादन गरेर उपलब्धि हासिल गर्नुपर्दछ । प्राप्त विवरण अनुसार उप-महानगरपालिकाले ५ वर्षको अवधिमा छनौट भएको १९६२ कार्यक्रममध्ये ९१ कार्यक्रममा प्रगति नभएको १३२ कार्यक्रममा ५० प्रतिशतमात्र प्रगति भएको देखिएको छ । लक्ष्य अनुसार प्रगति नहुनुमा समयमा योजना छनौट नहुनु, उपभोक्ता समिति गठन समयमा नहुनु तथा उपभोक्ता समिति र निर्माण व्यवसायीले समयमा काम नगर्नाको कारणले उप-महानगरपालिकाले लक्ष्य अनुसार काम हुन सकेको छैन । समयमै योजना छनौट तथा उपभोक्ता समिति गठन गरी कार्यातालिका बमोजिम कार्य सम्पन्न गराउनु पर्दछ ।

१९. खरिद व्यवस्थापन

१९.१. सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७ मा उपभोक्ता समितिमार्फत कार्य गराउन सक्ने व्यवस्था छ । उप-महानगरपालिकाले दिगो विकास हुने खालको योजना छनौट नगरी अधिकासं टुक्रे योजना छनौट गरेको, खरिद योजना तयार नगरी खरिद गर्ने गरेको, उप-महानगरपालिकाको आयोजना बैंक नरहेको, उपभोक्ता समिति मार्फत सञ्चालन गरिने योजनाको उपभोक्ता समिति गठन प्रकृया पारदर्शी नरहेको, उपभोक्ता समितिले समयमा काम सम्पन्न नगरेपछि म्याद थप हुने नगरेको, खर्चका विलभर्पाई सार्वजनिक नभएको, उपभोक्ता समितिले सम्झौता बमोजिमको काम नगरी छोडेकोमा अधुरो अवस्थामा नै कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन तयार हुने गरेको, जटिल प्रकृतिको काम उपभोक्ता सकितीबाट गराउने गरेको, उपभोक्ता समिति मार्फत सम्पन्न कार्य उपभोक्ता समितिलारइ हस्तान्तरण नगरेको, सार्वजनिक निर्माण गरिने योजनाको स्थान सुनिश्चित नहुँदै

dmj

विशेष लेखापरीक्षण प्रतिवेदन, जनकपुरधाम उप-महानगरपालिका

उपभोक्ता समितिसंग सम्झौता हुने गरेको लागयतका उपभोक्ता समितिसंग हुने कार्यमा कमी कमजोरी रहेका छन् । उपभोक्ता समिति मार्फत हुने कार्यमा उल्लिखित व्यहोरा सुधार हुनुपर्दछ भनी प्रत्येक बर्षको लेखापरीक्षण प्रतिवेदमा औँल्याउँदा समेत सुधार भएको छैन ।

१९.२. निर्माण कार्य गराउँदा प्रथम त्रैमासिक अवधिभित्र ठेक्का व्यवस्थापन हुनु पर्नेमा सालवसाली योजना समेत अन्तिम चौमासिकमा मात्र ठेक्का सम्झौता हुने, छोटो समयमा निर्माण कार्य गराउँदा गुणस्तरमा असर पर्ने, निर्माण कार्य समयमा नै सम्पन्न नभइ अधुरो रहने गरेका छन् । प्रथम चौमासिक अवधिभित्र नै ठेक्का व्यवस्थापन गरी सम्झौता अनुसारको कार्य गराउनु पर्दछ ।

१९.३. निर्माण व्यवसायीसंग भएको सम्झौता बमोजिमको तालिका अनुसार नगरेको समेत निर्माण व्यवसायीको लापरवाहीको कारणले काममा ढिला भएको हो होइन यकिन नगरी पूर्वनिर्धारित क्षतिपूर्ति नलिने गरी म्याद थप गरेको, पटक पटक निर्माण कार्यको म्याद थप गर्दा निर्माण कार्यमा ढिला हुने गरेको, बिओक्यूमा उल्लेखित परिमाणभन्दा बढी परिमाणमा भुक्तानी गर्दा समेत भेरिएसन आदेश जारी गर्ने नगरिएको, लागत अनुमान तयार गर्दा समेत पूर्वानुमान गर्न सकिने कार्यमा समेत लागत अनुमानमा समावेश नगरेको लगायतका कमजोरीहरु प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको छ । नियममा उल्लिखित व्यहोराहरुमा सुधार हुनुपर्दछ ।

१९.४. सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १० मा निर्माण कार्यको लागत अनुमान तयार गर्दा स्वीकृत नमर्स र प्रचलित जिल्ला दररेटको आधारमा तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । उप-महानगरपालिकाको निर्माणको आफ्नो छुट्टै कुनै नमर्स नभएको अवस्थामा सडक निर्माणमा सडक विभागको, भवन निर्माणमा भवन विभागको र सिंचाइको लागि सिंचाइको नमर्स प्रयोग गर्नुपर्नेमा सडक निर्माणमा समेत भवन लगायत अन्य निकायको नमर्स प्रयोग गरी लागत अनुमान तयार गरी सोही अनुसार मूल्याङ्कन गरी भुक्तानी गर्नले योजनामा बढी भुक्तानी भएको छ । प्रचलित नमर्सको प्रयोग गरी लागत अनुमान तयार हुनुपर्दछ ।

२०. गुनासो, उजुरी तथा फर्स्योट - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ४६ देखि ५३ सम्म स्थानीय तहमा संविधानको धारा १२७ बमोजिमको न्यायीक समिति रहने, समितिको संयोजक र सदस्यहरुले सामुहिक रूपले अधिकारक्षेत्रको प्रयोग गर्ने, समितिले आफू समक्ष पेश भएको विवादमा कारबाही र किनारा गर्ने, विवादको निर्णय भएकोमा ३५ दिनभित्र सम्बन्धित पक्षलाई निर्णयको प्रतिलिपि उपलब्ध गराउनुपर्ने, मिलापत्रको कार्यान्वयन गराउनुपर्ने र विवादसँग सम्बन्धित लिखत, मिलापत्र वा निर्णयको अभिलेख व्यवस्थित रूपले राख्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले उपलब्ध गराएको विवरण अनुसार ५ वर्षमा कारबाही र किनारा भएको उजुरीहरुको विवरण देहाय अनुसार छ :

आर्थिक वर्ष	दर्ता संख्या	भएको	अदालत पठाएको	मुलतवी	लगत कट्टा र विवाद फिर्ता	बाँकी
२०७४।७५	५८	२२	८	२	५	२१
२०७५।७६	२७०	५९	२१	२०	३०	१४०
२०७६।७७	७४	९	१३	२	६	४४
२०७७।७८	४०	८	५	१	६	२०
२०७८।७९	६०	१०	११	-	१	३८
जम्मा:	५०२	१०८	५८	२५	४८	२६३

समितिमा परको उजुरीमध्ये मेलमिलाप प्रकृतिका आधारमा विवाद दर्ता भएको ३ महिनाभित्र टुङ्गो लगाउनु पर्ने व्यवस्था छ । समितिमा ५ वर्षभित्रमा ५०२ उजुरी दर्ता भएकोमा २०७८।७९ को

विशेष लेखापरीक्षण प्रतिवेदन, जनकपुरधाम उप-महानगरपालिका

अन्त्यसम्ममा २६३ उजुरी बाँकी रहेको विवरण प्राप्त भएको छ । न्याय सम्पादन प्रक्रियालाई ऐनले तोकेको म्यादभित्र फछ्यौट वा कारबाही किनारा गरी टुङ्गो लगाउनु पर्दछ ।

२१. सम्पत्तिको संरक्षण र प्रयोग

२१.१. आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ९९ मा सोही नियमावलीको नियम ९४, ९५ र ९६ बमोजिम जिन्सी मालसामानको लगत खडा गरी राख्नुपर्ने, सोको निरीक्षण गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्ने, प्रतिवेदनमा उल्लेखित सामानमध्ये मर्मत गर्नुपर्ने सामान ३ महिनाभित्र र लिलाम गर्नुपर्ने सामान ६ महिनाभित्र लिलाम गरी सक्नुपर्ने व्यवस्था छ । महालेखा नियन्त्रक कार्यालयले २०७७।८।७ मा २०७७।९।७ भित्र सबै तहका कार्यालयहरूलाई २०७६।७७ सम्मको मौज्जात प्रबिष्टि र जिन्सी निरीक्षण फारम अनिवार्य रूपमा (PAMS) मा प्रविष्टि गर्ने र अनिवार्य रूपमा (PAMS) मा सरकारी सम्पत्तिको लेखाङ्कन गर्न परिपत्र गरेको छ । उप-महानगरपालिकाका अन्तर्गत गतविगत वर्ष र यस वर्ष खरिद भएका जिन्सी सामानहरूको समेत PAMS मा अभिलेख राखेको छैन । नियमानुसार गत विगतका जिन्सी अभिलेखहरू समेत PAMS मा लेखांकन हुनुपर्दछ । साथै नियमावलीको व्यवस्था अनुसार जिन्सी निरीक्षण गराई सोको आधारमा मर्मत सम्भार, लिलामी लगायतका कार्य गरी जिन्सी व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ । जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख भएका सामानहरूको मर्मत तथा लिलाम गरी जिन्सी अधावधिक गर्नुपर्दछ ।

२१.२. आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ९४ मा सरकारी सम्पत्तिको हिनामिना नहुने गरी संरक्षण गर्ने कर्तव्य त्यस्तो सम्पत्ति जिम्मा लिने कर्मचारी र कार्यालय प्रमुखको हुने व्यवस्था छ । उप-महानगरपालिकाले २०७५।३।२५ मा रु.१ करोड ३७ लाख ८६ हजारमा खरिद गरेको ज १ झ ३४० नं को गाडी मिति २०७६।१०।७ मा दुर्घटना भई विगत तिन वर्षदेखि वर्कशपमा राखेको छ । दुर्घटना पश्चात सोको जाँचबुझ गराइ सवारी मर्मत गरी प्रयोगमा ल्याउनुपर्नेमा दुर्घटना पश्चात हालसम्म मर्मत गरी प्रयोजनमा ल्याएको छैन । यसैगरी उपमहानगरले २०७६।३।२४ मा रु.१ करोड १८ लाख ६० हजारमा खरिद गरिएको ब्रुमर समेत मर्मत नगरी प्रयोग विहिन अवस्थामा रहेको छ । मूल्यवान जिन्सी सामानको मर्मत सम्भार गरी प्रयोगमा ल्याउनु पर्दछ ।

२२. शिक्षातर्फ - विद्यालयमा विद्यार्थी तथा शिक्षकको शिक्षण र सिकाइ वातावरणलाई शिक्षक विद्यार्थी अनुपातले प्रभाव पार्ने गर्दछ । शिक्षक विद्यार्थी अनुपात उत्तम तहमा हुँदा शिक्षकले विद्यार्थीको गतिविधि एक एक गर्दै अनुगमन गर्न सक्ने, विद्यार्थी संख्यामाभन्दा शिक्षक सिकाइ गुणस्तरमा ध्यान केन्द्रित गरी शिक्षण विधिलाई गुणस्तरीय बनाउन सक्ने, विद्यार्थीहरूलाई थप सन्दर्भ सामग्री समेतबाट ज्ञान दिन सक्ने, विद्यार्थीको क्षमता पहिचान गरी क्षमता अनुसारका कार्य गर्न प्रोत्साहन गर्न सक्ने जस्ता सकारात्मक फाइदाहरू प्राप्त हुन्छ । पालिकाको शिक्षा शाखाबाट प्राप्त तथ्याङ्क अनुसार पालिकाहरूमा शिक्षक विद्यार्थी अनुपात देहाय अनुसार रहेको छ:

आर्थिक वर्ष	विद्यालयको संख्या	शिक्षकको संख्या	विद्यार्थीको संख्या	शिक्षक विद्यार्थी अनुपात
२०७४।७५	५३	४९८	१८९१४	३८:१
२०७५।७६	५३	४९८	१९०२५	३८:१
२०७६।७७	५३	४९८	२१३६९	४३:१
२०७७।७८	५३	४९८	२४४८७	४९:१
२०७८।७९	५३	४९८	२६२२४	५३:१

उप-महानगरपालिकाबाट प्राप्त विवरण अनुसार शिक्षकको दरवन्दी थप नभएको तर विद्यार्थी संख्या प्रत्येक वर्ष बढ्दै गएको देखिन्छ । विद्यार्थी शिक्षकको अनुपात निर्धारण गरी विद्यार्थीको अनुपातमा शिक्षक

(Handwritten signature)

विशेष लेखापरीक्षण प्रतिवेदन, जनकपुरधाम उप-महानगरपालिका

दरबन्दी कायम गर्न उप-महानगरपालिकाले पहल गर्नुपर्दछ साथै उप-महानगरपालिका भित्रका विद्यालय अनुगमन मापदण्ड तयार गरेको छैन भने अनुगमन समेत गरेको देखिने अभिलेख राखेको छैन।

उप-महानगरपालिकाले शिक्षातर्फको कार्यक्रम कार्यान्वयन पुस्तिकामा उल्लेख भए अनुसार शैक्षिक व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (IEMIS) मा प्रविष्ट तथ्याङ्कलाई सम्बन्धित विद्यालयबाट कक्षागत विद्यार्थीहरूको यथार्थ तथ्याङ्कसँग सत्यापन (भिडान) गराइ शिक्षा अधिकृतबाट प्रमाणित गरी सोका आधारमा विद्यालयहरूलाई अनुदान निकासी दिनुपर्नेमा कक्षागत विद्यार्थीहरूको यथार्थ तथ्याङ्कसँग सत्यापन गर्ने व्यवस्था कार्यान्वयन गरेको पाइएन। संस्थागत विद्यालयहरूको दर्ता, नवीकरण, शुल्क निर्धारण, वर्गीकरण लगायतका अभिलेख व्यवस्थित तवरले राखेको पाइएन। संस्थागत विद्यालयहरूमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको तथ्याङ्क IEMIS अद्यावधिक गरेको छैन।

तसर्थ उप-महानगरपालिकाले आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई प्रभावकारी र विश्वशनीय बनाई सेवा प्रवाह सुदृढ बनाउने तर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ।

२३. सहकारी संस्थाको अनुगमन - नेपालको संविधानको धारा ५७(६) अनुसार उपधारा (३) वा (५) बमोजिम प्रदेश सभा, गाउँ सभा वा नगर सभाले कानून बनाउँदा संघीय कानूनसँग नबाझिने गरी बनाउनुपर्नेछ र प्रदेश सभा, गाउँ सभा वा नगर सभाले बनाएको त्यस्तो कानून संघीय कानूनसँग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म अमान्य हुने व्यवस्था छ। त्यसैगरी संविधानको अनुसूची-५ संघको अधिकार सूची अन्तर्गत बुँदा नं.३० मा फौजदारी र देवानी कानूनको निर्माण गर्ने अधिकार संघको रहेको छ। उपमहानगरमा संस्थागत रूपमा सहकारी शाखाको व्यवस्था भए तापनि सहकारी ऐन, २०७५ मा तोकिएबमोजिम सहकारी संस्थाहरूको नियमित सघन अनुगमन गरेको छैन। सहकारी सदस्यहरूको हित र बचत रकमको सुरक्षा तथा लगानीमा हुन सक्ने दुरुपयोग रोक्न प्रचलित कानूनी व्यवस्था अनुरूप त्यस्ता संस्थाहरूको नियमित र सघन अनुगमन गर्ने कार्यमा ध्यान दिनुपर्दछ।
२४. फोहोरमैला व्यवस्थापन - फोहोरमैला व्यवस्थापन ऐन, २०६८ ले फोहोरमैला उत्पादन, सङ्कलन, न्यूनीकरण तथा निष्काशन सम्बन्धी व्यवस्था, स्थानान्तरण केन्द्र तथा व्यवस्थापन स्थल सम्बन्धी व्यवस्था, व्यवस्थापनमा निजी तथा सामुदायिक क्षेत्रको संलग्नता, सेवा शुल्क सम्बन्धि व्यवस्थापनका साथै प्रदुषण र फोहोरमैला व्यवस्थापनको अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्थाका प्रावधानहरू समावेश गरी फोहोरमैला व्यवस्थापन गरी वातावरणीय स्वच्छता कायम गर्न नीतिगत तथा कानूनी व्यवस्था गरेको छ। यसैगरी स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११(२) मा स्थानीयस्तरमा सरसफाइ तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने प्रावधान समावेश छ। उप-महानगरपालिकाले फोहोरमैला सङ्कलन गर्दा ऐनले तोकेअनुसार फोहोरको बर्गीकरण नगरेको, फोहोरमैला सङ्कलन गर्दा त्यसको जनस्वास्थ्यमा पर्ने प्रभाव न्यूनीकरणको उपाय अवलम्बन नगरेको र उप-महानगरपालिकाले फोहोर मैला व्यवस्थापनको लागी दीर्घकालीन ल्याण्डफिल्ड साइटको खोजी गर्नुपर्नेमा सो नगरी विभिन्न जग्गाधनीहरूको जग्गा भाडामा लिई निजहरूको जग्गामा फोहोर विसर्जन गर्ने गरेको पाइयो। फोहोर विसर्जन वापत जग्गा भाडामा लिइ यो वर्ष रु.३ लाख ३३ हजार भाडा खर्च लेखेको छ। उप-महानगरपालिकाले दीर्घकालीन फोहोर मैला विसर्जनको लागि स्थायी ल्याण्डफिल्ड साइटको खोजी गर्नुपर्दछ।
२५. धरौटी - आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ६४ मा धरौटी रकमको गोश्वारा धरौटी खाता र व्यक्तीगत धरौटी खाता अध्यावधिक गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। उप-महानगरपालिकाले पेश गरेको वित्तीय विवरण अनुसार आर्थिक वर्षको अन्त्यमा रु.४ करोड ६९ लाख ८८ हजार धरौटी बाँकी देखिन्छ। व्यक्तीगत धरौटी खाता अद्यावधिक नगरेको कारण धरौटी खातामा मौज्जात रहेको रकम कुन वर्ष

विशेष लेखापरीक्षण प्रतिवेदन, जनकपुरधाम उप-महानगरपालिका

देखिको कस्को नामको के बापत धरौटी रहेको हो यकिन हुँदैन । धरौटी रकम फिर्ता गर्दा व्यक्तिगत धरौटी खाता नरहेकोले बैंक स्टेटमेन्ट अनुसार फिर्ता गर्ने गरेको पाइयो । व्यक्तिगत धरौटी खाता अद्यावधिक नहुंदा दोहोरो फिर्ता हुन सक्ने, बढी रकम फिर्ता हुन सक्ने जोखिम रहने हुँदा धरौटीको व्यक्तिगत अभिलेख खाता अद्यावधिक गरेर मात्र धरौटी फिर्ता गर्नुपर्दछ ।

२६. बेरूजू फर्स्यौट तथा सम्परीक्षण - आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को परिच्छेद ६ अनुसार लेखापरीक्षणबाट औल्याएको बेरूजू फर्स्यौट गर्ने दायित्व लेखा उत्तरदायी अधिकृतको हुने व्यवस्था रहेकोमा पालिकाको बेरूजू फर्स्यौटको अवस्था निम्नानुसार रहेको छ :

(रु. हजारमा)

वर्ष	कायमी बेरूजू	थप	सम्परीक्षण	बाँकी	फर्स्यौट प्रतिशत
२०७४।७५	१९३७२६	२५८४७७	१५०	४५२०५३	०.०३३
२०७५।७६	४५२०५३	लेखापरीक्षण नभएको	१२६०	४५०७९३	०.२७८
२०७६।७७	४५०७९३	३५७५९५	९२१८७	७१६२०१	११.४
२०७७।७८	७१६२०१	३३५५४८	४६५०९३	५८६६५६	४४.२
२०७८।७९	५८६६५६	११३६०७	-	७००२६३	-

उप-महानगरपालिकाको ५ वर्षमा रु.१ अर्ब २५ करोड ८९ लाख ५३ हजार बेरूजू रहेकोमा रु.५५ करोड ८६ लाख ९० हजार फर्स्यौट भई रु.७० करोड २ लाख ६३ हजार बाँकी रहेको छ । बेरूजू फर्स्यौट कार्यमा तदारुकता ल्याई आर्थिक अनुशासन पालना गर्नुपर्दछ । साथै उप-महानगरपालिकाको २०७५।७६ को लेखापरीक्षण हालसम्म नगराएकोले वित्तीय विवरण तयार गरी उक्त सेस्ताको लेखापरीक्षण गराउनु पर्दछ ।

परिच्छेद - ४

निष्कर्ष एवं सुझाव

२७. निष्कर्ष - नेपालको सविधानले परिकल्पना गरेको स्थानीय शासन र स्वशासनलाई प्रबर्द्धन गर्न स्थानीय तहमा जनप्रतिनिधि निर्वाचित भई ५ वर्षको कार्यकाल सम्पन्न भई हाल दोस्रो कार्यकालको शुरुवात भएको छ । यस अवधिमा स्थानीय तहको स्वीकृत संगठन संरचना अनुसार कर्मचारी समायोजन र प्रदेश लोकसेवा आयोग मार्फत् कर्मचारी पदपूर्ति भएको, स्थानीय तहका लागि आवश्यक कानून तर्जुमा भई कार्यान्वयनमा आएको, न्यायीक समिति मार्फत् विवादको निरूपणको कार्य हुँदै आएको, जनताको सबैभन्दा नजिकको सरकारको रूपमा स्थानीय तहले नागरिकका आवश्यकताका आधारमा योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्नुका साथै तोकिए बमोजिमका सेवाहरु प्रवाह गर्दै आएको, पालिकाको आन्तरिक आयमा क्रमशः वृद्धि हुँदै गएको, वित्तिय अनुशासन र पारदर्शीता प्रतिको सचेतनामा बढ्दो हुँदै गएको लगायतका पक्षहरु सकारात्मक विषयका रूपमा रहेका छन् ।

२८. सुझाव - उल्लेखित सकारात्मक पक्षहरुका बाबजुत पनि उप-महानगरपालिकाको कार्यबोझ अनुसार संगठन संरचनाको पुनरावलोकन गरी कर्मचारी व्यवस्थापन गर्नुपर्ने, विवादका पक्षलाई समयमै न्यायको अनुभूति दिलाउन न्यायीक समितिको कार्यक्षमता अभिवृद्धि गर्नुपर्ने, उप-महानगरपालिकाको पूँजीगत बजेट खर्च गर्ने क्षमता अभिवृद्धि गर्नुपर्ने, उप-महानगरपालिकाको आन्तरिक आयमा वृद्धि गरी संघीय र प्रदेश सरकारप्रतिको निर्भरता घटाउनु पर्ने, रोजगारी र गरिबी निवारण केन्द्रित हुने गरी योजना छनौट र कार्यान्वयनमा ध्यान दिनुपर्ने, उप-महानगरपालिकाको अनुगमन तथा नियमन क्षमता सुदृढ पाउँदा सेवा प्रवाह र आर्थिक सुशासनका विविध पक्षहरुमा सकारात्मक र समानुपातिक सुधारहरु गर्दै जानुपर्ने देखिन्छ ।

(Handwritten signature)